

ผญา...ภาษิตอีสาน...พาเว้าผญา

นำเสนอเมื่อ : 3 ก.ย. 2552

คนอีสานมีคำคม สุภาษิตสำหรับสั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติตนอยู่ในศีลคอง ไม่ออกนอกกรอบนอกทาง คำคมเหล่านี้รู้จักกันทั่วไป ในชื่อ "ผญา" หมายถึง ปัญญา ปรัชญา ความฉลาด ปัญญา ปรัชญา หรือผญา เป็นกลุ่มภาษาเดียวกัน มีความหมายคล้ายคลึงกัน ไกล เคียงกันหรือบางครั้งใช้แทนกันได้ ซึ่งหมายถึง ปัญญา ความรู้ ไหวพริบ สติปัญญา ความเฉลียว ฉลาดปราชญ์เปรื่อง หรือบางท่านบอกว่า ผญา

ผญาเป็นลักษณะแห่งความคิดที่แสดงออกมาทางคำพูด ซึ่งอาจจะมีสัมผัสหรือไม่ก็ได้ เป็นการพูดที่ต้องใช้ไหวพริบ สติปัญญา มีเซาวน มีอารมณ์คมคาย พูดสั้นแต่กินใจความมากการพูดผญาเป็นการพูดที่กินใจ ทำให้ผู้ฟังได้ทั้งความรู้และความคิดสติปัญญา ความสนุกเพลิดเพลิน หนุ่มสาวสมัยก่อนนิยมพูดผญากันมาก และการโต้ตอบเชิงปัญญาที่ทำให้แต่ละฝ่ายค้นหาคำตอบ เพื่อเอาชนะกันนั้น จึงก่อให้เกิดความซาบซึ้ง ล้ำลึกสามารถผูกมัด จิตใจของหนุ่มสาวไม่น้อย ดังนั้น ผญา จึงเป็นเมืองมนต์ขลังที่ตรึงจิตใจหนุ่มสาวให้แนบแน่นลึกซึ้งลงไป

ตัวอย่าง

1. **คู้นเจ้าได้ซี้ซ้างกั้งฮ่อมสัปปุทน**
อย่าได้ลืมนคนจนผู้แห่นาตีนซาง
แปล ถ้าได้ดิบได้ดีหรือได้เป็นใหญ่แล้วก็อย่าได้ลืมผู้คนรอบข้าง
2. **เก่าสิฆ่าสิบสิฆ่าให้เอาแก่นคะยุงดี** **อย่าได้เอาบาบีส้อยตีตางหมั่น**
แปล จะฆ่าให้ตายก็ฟาดด้วยไม้เนื้อแข็ง อย่าตีด้วยความรู้เลย

3. แก้วสัณฐิภัสสะให้เอาแก่นคะยุงดี มาช่างเอาหัวใจดีเน่านมในเนื้อ
ตายกะบ่ตายแท้พอทรงวิบาก อยากกะกินบ่ได้คาแค้นคั่งทวง

ขอให้หาหมอสั่งทำขวัญให้แน่ จั๊งสิหายพยาธิฮ้ายกายสั่งบ่ให้เสีย

แปล จะฆ่าให้ตายก็ฟาดด้วยไม้เนื้อแข็ง
อย่าตีด้วยความรักความสงสารเลย

4. ใจประสงค์สร้าง กลางดงกะว่าท่ง
ใจชี้คร้าน กลางบ้านกะว่าดง

แปล ถ้าใจสู้ (ขยัน) อยู่กลางป่าดงก็เหมือนกลางทุ่ง
ถ้าเกียจคร้านแม้อยู่กลางหมู่บ้านก็เหมือนในกลางป่า

5. ใจบ่โสดาด้วยเว้าแม่่นกะเป็นผิด
ใจบ่โสดาดอมเว้าดีกะเป็นฮาย

แปล แม่่นไม่สบอารมณ์แล้วจะพูดอย่างไรก็ไม่มีทางถูกใจได้

6. ดีเจ็บแล้วแสนสืออยกะปานดำ
แมนว่าเว้าจอยจอยกะปานไม่แตกตา

แปล เมื่อถูกดีเจ็บแล้วจะปลอบประโลมปานใดก็ไม่หายเจ็บ

7. เชื่อชาติแย้ง เหมือนสาบกันเอง
ปฐอนปุให้่างตรง ห่อนฤสิทำได้

แปล ตัวอย่างที่เลวหรือจะทำให้ผู้อื่นทำได้

8. ให้เจ้าคอยเพียรสร้าง เสมอแต่นแบ่งช่อ
ให้สร้างก่อสืบไว้ เสมอเผิ่งสืบฮ้าง

แปล ให้ขยันสร้างตัวเหมือนผึ้งสร้างรัง

9. การงานนี้ อุปสรรคแสนหมู
เกิดเป็นคนต้องสู้ อย่าถอยร่นหลีกหนี

แปล เกิดเป็นคนต้องหนักเอาเบาสู

10. ยามยังน้อยให้หมั่นสูเอียนคุณ บุญเฮามีลียศสูงเพียงฟ้า

แปล ตอนนี้เรายังเด็กควรตั้งใจเรียนเข้าไว้